

Серыя «У дапамогу педагогу» заснавана ў 1995 годзе

Навукова-метадычны часопіс

Выдаецца з IV квартала 1995 года

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі

№ 640 ад 04.09.2009, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выходзіць штомесяц з II паўгоддзя 2005 года

№ 10(240)•2021

кастрычнік

БЕЛАРУСКАЯ МОВА І ЛІТАРАТУРА

Рэдакцыйная калегія

Галоўны рэдактар

Алесь Іванавіч БЕЛЬСКІ, доктар філалагічных навук, прафесар

Першы намеснік галоўнага рэдактара

В. І. ІУЧАНКАЎ, доктар філалагічных навук, прафесар

Намеснік галоўнага рэдактара

І. У. БУЛАЎКІНА, галоўны спецыяліст
упраўлення агульнай сярэдняй адукацыі
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

А. У. БЕЛЬСКАЯ, адказны сакратар

Р. А. БАРАВІКОВА, лаўрэат Дзяржаўнай
прэміі Рэспублікі Беларусь

А. І. БЕЛАЯ, доктар філалагічных навук,
кандыдат педагагічных навук, дацэнт

Г. М. ВАЛОЧКА, доктар педагагічных навук, прафесар

Л. М. ГАМЕЗА, доктар педагагічных навук, дацэнт

Я. В. ЕСІС, настаўнік вышэйшай катэгорыі
сярэдняй школы № 16 г. Мазыра

М. В. ЖУКОВІЧ, настаўнік-метадыст, намеснік
дырэктара па вучэбнай рабоце сярэдняй школы № 1
імя В. Х. Галаўко г. Бяроза

В. У. ЗЕЛЯНКО, доктар педагагічных навук, дацэнт

Т. У. ЛОГІНАВА, начальнік аддзела
метадычнага забеспячэння гуманітарнай адукацыі
Нацыянальнага інстытута адукацыі

А. А. ЛУКАШАНЕЦ, доктар філалагічных навук,
прафесар, акадэмік НАН Беларусі

А. М. МАКАРЭВІЧ, доктар філалагічных навук, дацэнт

Т. І. МАРОЗ, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

М. І. НАВУМЧЫК, настаўнік-метадыст,
намеснік дырэктара па вучэбна-метадычнай рабоце
Маларыцкай раённай гімназіі

З. І. ПАДЛІПСКАЯ, член праўлення
Саюза пісьменнікаў Беларусі

А. К. ПЕКАЧ, настаўнік-метадыст ліцэя № 2 г. Мінска

В. У. ПРАСКАЛОВІЧ, доктар педагагічных навук, дацэнт

М. Р. ПРЫГОДЗІЧ, доктар філалагічных навук, прафесар

Т. М. ПУЧЫНСКАЯ, кандыдат педагагічных навук,
дацэнт

С. Л. РУМЯНЦАВА, настаўнік-метадыст
сярэдняй школы № 15 г. Наваполацка

А. В. РУЦКАЯ, заслужаная настаўніца Беларусі

Н. С. СТАРЖЫНСКАЯ, доктар педагагічных навук,
прафесар

Г. І. ШМАЯНКОВА, настаўніца вышэйшай катэгорыі,
намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце сярэдняй
школы № 27 г. Магілёва

І. Ф. ШТЭЙНЕР, доктар філалагічных навук, прафесар

Заснавальнік і выдавец —
РУП «Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне»»
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

000007 677823

п. Будзённая, 21, 220070, г. Мінск
ул.: (017) 393-93-20 (адк. сакратар)
(017) 353-03-22 (аддз. маркетынгу)
факс: (017) 257-91-49.

E-mail: belmova@aiv.by (часопіс),
aiv@aiv.by (выдавецтва), <http://www.aiv.by>

БЕЛАРУСКАЯ МОВА І ЛІТАРАТУРА

Запрашаем на ўрок

- 3** Самарцава Т. М. Вобраз Апалінарыя Феакціставіча ў апавяданні Івана Навуменкі «Настаўнік чарчэння» (урок у VII класе)
- 8** Варэнік В. Г. Балада Аркадзя Куляшова «Маці» (урок у VIII класе)
- 11** Троцкая Т. А. Займальны дыдактычны матэрыял на ўроках беларускай літаратуры ў VIII класе
- 16** Навумчык М. І. Аналіз п'есы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча «Пінская шляхта» (сістэма пытанняў і заданняў, IX клас)
- 19** Царук Н. В. Сказ як сінтаксічная адзінка, яго асноўная функцыя. Тыпы сказаў паводле мэты выказвання і інтанацыйнага афармлення. Простыя і складаныя сказы. Развітыя і неразвітыя сказы (урок у VIII класе)

Методыка і вопыт

- 27** Ляшук В. Я. Вывучэнне манаграфічнай тэмы «Францішак Багушэвіч» у IX класе
- 38** Лойка Н. П. Выкарыстанне патэнцыялу этнаграфічнага музея ў адукацыйным і выхаваўчым працэсе (з вопыту працы)
- 41** Якімовіч А. М. Вывучаем беларускі правапіс: практыкум

Рыхтуем да алімпіяды

- 45** Караткевіч В. І., Караткевіч І. І., Шаршнёва В. М. Матэрыялы заключнага этапу рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» (2021 год, XI клас)
- 52** Зелянко В. У., Караткевіч В. І., Шаршнёва В. М. Заключны этап рэспубліканскай алімпіяды: аналіз заданняў і парады (XI клас)

Пазакласная работа

- 59** Згрудно І. Г. Жыццё і творчасць Максіма Багдановіча (віртуальнае падарожжа, VIII—IX класы)

Займальны матэрыял

- 64** Максім Багдановіч: жыццё і творчасць: чайнворд. Склала Т. А. Троцкая

На **другой старонцы вокладкі** — партрэт Алега Лойкі (1930—2008), беларускага паэта, літаратуразнаўца, прафесара, члена-карэспандэнта НАН Беларусі. У 1985—1999 гг. А. А. Лойка — загадчык кафедры беларускай літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, з 1991 па 1996 г. адначасова ў гэтай установе адукацыі быў дэканам філалагічнага факультэта. *Мастак А. Ю. Прынькова.*

На **трэцяй старонцы вокладкі** — фотаздымак помніка-бюста Рыгору Барадуліну ў родных Ушачах на Віцебшчыне. Урачыстае адкрыццё помнікаў пісьменнікам-землякам В. Быкаву і Р. Барадуліну адбылося 18 чэрвеня 2021 года. Скульптары — Ігар Засімовіч і Аляксей Сарокін, архітэктар — Віктар Карака. Рыгор Барадулін — народны паэт Беларусі (1992), выпускнік філалагічнага факультэта БДУ (1959), ганаровы доктар БДУ (1995). *Фота Г. П. Лабадзенкі.*

Дасылаючы матэрыялы для публікацыі ў нашым часопісе, аўтары тым самым перадаюць выдаўцу невыключныя маёмасныя правы на ўзнаўленне, распаўсюджванне, паведамленне для ўсеагульнага ведама і іншыя магчымыя спосабы выкарыстання твора без абмежавання тэрыторыі распаўсюджвання (у тым ліку ў электроннай версіі часопіса).

Рэдактар А. У. Бельская. Карэктар А. У. Бельская. Камп'ютарны набор А. У. Бельскай, І. М. Кузьмянковай.
Макет і вёрстка І. М. Кузьмянковай.

Выхад у свет 29.10.2021. Фармат 60×84¹/₈. Папера афсетная. Друк афсетны. Ум. друк. арк. 6,02. Ул.-выд. арк. 6,02.
Тыраж 1114 экз. Заказ 129. Цана свабодная.

Адрас рэдакцыі часопіса «Беларуская мова і літаратура»: Вул. Будзённага, 21, 220070, г. Мінск, тэл.: 393-93-20.

Надрукавана ў таварыстве з абмежаванай адказнасцю «СУГАРТ».

ЛП № 02330/427 ад 17.12.2012. Вул. Кнорына, д. 50, корп. 8, каб. 305, 220103, г. Мінск